

ПВНЗ „ДНІПРОВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені АЛЬФРЕДА НОБЕЛЯ”

САЧУК ЮЛІЯ ЄВГЕНІЇВНА

УДК [378.22:004]:316.444(043.5)

**ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ПРОФЕСІЙНОЇ МОБІЛЬНОСТІ
МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ІНФОРМАТИКИ У ПРОЦЕСІ
МАГІСТЕРСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Дніпро – 2017

Дисертацією є рукопис:

Робота виконана у Східноєвропейському національному університеті імені Лесі Українки, Міністерство освіти і науки України

Науковий керівник: кандидат педагогічних наук, професор,

Томашевська Ірина Петрівна,
Східноєвропейський національний
університет імені Лесі Українки,
професор кафедри педагогіки.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук

Кучай Олександр Володимирович,
Національний авіаційний університет, заступник
директора Інституту доуніверситетської підготовки

кандидат педагогічних наук

Вороновська Лариса Петрівна,
Харківський національний університет міського
господарства імені О. М. Бекетова,
Міністерство освіти і науки України,
старший викладач кафедри вищої математики

Захист відбудеться _____ 2017 р. об _____ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 08.120.02 у ВНЗ „Університет імені Альфреда Нобеля” за адресою: 49000, м. Дніпро, вул. Січеславська Набережна, 18, зал засідань вченої ради (А 315).

Із дисертацією можна ознайомитись на сайті www.duan.edu.ua та у бібліотеці ВНЗ „Університет імені Альфреда Нобеля” за адресою: 49000, м. Дніпро, вул. Січеславська Набережна, 18.

Автореферат розісланий _____ 2017 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

С.П. Кожушко

Наукове видання

Сачук Юлія Євгеніївна

**ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ПРОФЕСІЙНОЇ МОБІЛЬНОСТІ
МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ІНФОРМАТИКИ У ПРОЦЕСІ
МАГІСТЕРСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

АВТОРЕФЕРАТ

**дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук**

Підписано до друку 20.05.2017р.

**Формат 60x84/16. Папір офсетний. Оперативна поліграфія.
Ум.-др. арк. 0,9. Обл.-вид. арк. 0,95. Тираж 110 пр. Зам. № 000.**

Віддруковано

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Становлення демократичної та правової української держави, інтеграція в європейське і світове співтовариство, створення нових ринкових відносин, переосмислення ролі і значимості вищої освіти в сучасних реаліях є неможливими без орієнтування на гуманістичні ідеї, людиноцентризм. Пріоритетну роль у забезпеченні конкурентних переваг вищої освіти в Україні та світі відіграють саме інвестиції в людину, в її професійну підготовку та освіту загалом. Лідерство конкурентоспроможного фахівця на ринку праці сьогодні визначається здатністю і готовністю до професійного і соціального самоствердження в умовах «трансферу знань і досліджень», «економіки знань», динамічності різномасштабних та різновекторних змін, які глобально охоплюють усі сфери життєдіяльності людей. Динамізм соціокультурних перетворень, наслідки економічної турбулентності та тенденції світової глобалізації увиразнюють потребу суспільства у новому поколінні професіоналів, успішність і конкурентоздатність яких детермінується здатністю оперативно оновлювати свої знання, гнучко орієнтуватись у неперервно мінливому інформаційному середовищі, мобільно керувати ресурсами суб'єктності і професійною поведінкою, стратегічно конструювати соціальну реальність та професійні обставини, тобто бути соціально і професійно мобільними.

В умовах інформатизації суспільства, утворення «мережевого соціуму» особливої ваги набуває удосконалення фахової підготовки майбутніх викладачів інформатики у поєднанні з особистісним становленням, розкриттям їх творчого потенціалу.

Теоретико-методологічні та прикладні проблеми професійної освіти, концептуальні ідеї удосконалення фахової підготовки студентів вищих навчальних закладів активно розробляються О. Безпалько, В. Бондарем, Н. Волковою, Г. Даниловою, А. Деркач, О. Дубасенюк, Н. Кузьміною, Н. Ничкало, І. Підласим, С. Пальчевським, О. Семенов, С. Сисоєвою, та ін.

Вирішенню широкого кола питань професійної підготовки майбутнього педагога, зокрема викладача інформатики, сприяють теоретико-методологічні ідеї філософів В. Андрущенко, І. Зязюна, В. Кременя, Л. Сохань; психологів Б. Ананьєва, Л. Виготського, О. Леонтєва, С. Максименка, Л. Мітіної, В. Семиченко; педагогів і методистів А. Верлань, І. Гісь, М. Жалдака, Л. Литвинової, Н. Морзе, Н. Макарової, В. Руденко, Ю. Шафріна та ін.

Аналіз праць представників вітчизняної та зарубіжної науково-педагогічної школи засвідчує, що проблема соціально-професійної мобільності має складний міждисциплінарний характер і є однією з базових категорій, які описують процес становлення конкурентоспроможного фахівця у різноманітних галузях наукового знання. Відтак, у науковій літературі виділяють філософський, соціологічний, психологічний і педагогічний рівні аналізу. На сучасному етапі проблема соціально-професійної мобільності особистості у педагогічних контекстах знайшла своє відображення у наукових

працях І. Герасимової, Ю. Клименка, Г. Меденкової, Р. Пріми, Є. Рапацевич, Л. Сушенцевої та ін.

Однак, незважаючи на вагомість досліджуваних питань розвитку професіоналізму майбутніх педагогів у реформуванні системи освіти усіх рівнів, проблема формування соціально-професійної мобільності майбутніх викладачів інформатики в умовах магістратури у вітчизняній психолого-педагогічній науці ще недостатньо з'ясована.

Актуальність теми дослідження посилює критичний погляд на освітній процес у вищих навчальних закладах, визначаючи необхідність розв'язання низки суперечностей, що об'єктивно впливають на рівень якісної професійної підготовки майбутніх викладачів інформатики в умовах магістратури, зокрема між: потребою суспільства у сучасних фахівцях інформатики, компетентних у реалізації постійно оновлювальних професійних функцій, і відсутністю концептуальних обґрунтувань щодо формування їх соціально-професійної мобільності; стрімко зростаючими вимогами до особистості-фахівця інформатики, зумовленими модернізацією та недостатнім усвідомленням студентами необхідності набуття соціально-професійної мобільності у процесі фахової підготовки; необхідністю цілеспрямованого формування соціально-професійної мобільності майбутніх фахівців інформатики та відсутністю теоретично-експериментального обґрунтування педагогічних умов формування досліджуваного феномену.

Отже, окреслене коло науково-практичних завдань й подолання зазначених суперечностей, важливість підготовки конкурентоспроможного викладача інформатики умотивували вибір теми дисертації: *«Формування соціально-професійної мобільності майбутніх викладачів інформатики у процесі магістерської підготовки»*.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана відповідно до теми науково-дослідницької роботи Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки «Реалізація філософії людино центризму в сучасній національній освіті» (№ 0113U002224). Тему дослідження затверджено вченою радою Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (протокол №1 від 27 серпня 2015 р.) та узгоджено у Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол №6 від 29 вересня 2015 р.).

Об'єкт дослідження – процес формування соціально-професійної мобільності майбутніх викладачів інформатики.

Предмет дослідження – педагогічні умови формування соціально-професійної мобільності у майбутніх викладачів інформатики у процесі магістерської підготовки.

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці педагогічних умов, що сприяють формуванню соціально-професійної мобільності майбутніх викладачів інформатики у процесі магістерської підготовки.

Гіпотеза дослідження ґрунтується на припущенні, що формування соціально-професійної мобільності майбутніх викладачів інформатики набуває ефективності за таких педагогічних умов: мобілізація ресурсів суб'єктності майбутніх викладачів інформатики, переведення резервного потенціалу соціально-професійної мобільності зі стану потенційного до актуального; створення інноваційно-розвивального освітнього простору у процесі магістерської підготовки майбутніх викладачів інформатики; збагачення рефлексивно-оцінного досвіду майбутніх викладачів інформатики.

Відповідно до мети дослідження визначено такі **завдання**:

1. Проаналізувати теоретичні основи дослідження феномену соціально-професійної мобільності у науковому міждисциплінарному дискурсі.
2. Визначити сутність та структуру соціально-професійної мобільності майбутніх викладачів інформатики, охарактеризувати фактори її формування у майбутніх викладачів інформатики.
3. Теоретично обґрунтувати педагогічні умови, що сприяють підвищенню ефективності формування соціально-професійної мобільності майбутніх викладачів інформатики.
4. Розробити та науково обґрунтувати структурно-функціональну модель формування соціально-професійної мобільності майбутніх викладачів інформатики в процесі магістерської підготовки.
5. Здійснити експериментальну перевірку ефективності впливу визначених педагогічних умов на формування соціально-професійної мобільності майбутніх викладачів інформатики.

Для досягнення мети і реалізації завдань дослідження використано **комплекс методів**: *теоретичні* – аналіз філософської, психолого-педагогічної, соціологічної та методичної літератури, синтез, аналогія в поєднанні з індукцією для визначення теоретичних засад соціально-професійної мобільності майбутніх викладачів інформатики, її формування в системі магістерської підготовки; узагальнення й систематизація концептуальних теоретичних положень для розробки та обґрунтування педагогічних умов формування соціально-професійної мобільності майбутнього майбутніх викладачів інформатики; а також опрацювання директивних матеріалів, навчальних програм та планів – для вивчення стану окресленої проблеми; *емпіричні* – діагностичні (анкетування, тестування, опитування, бесіда), *обсерваційні* (безпосереднє та опосередковане спостереження, самоспостереження, самооцінка, експертне оцінювання) – для виявлення динаміки рівнів сформованості соціально-професійної мобільності майбутніх викладачів інформатики; педагогічний експеримент – для виявлення ефективності педагогічних умов формування соціально-професійної мобільності майбутніх викладачів інформатики у процесі магістерської підготовки; *статистичні* – метод середніх величин, парних порівнянь, групування, вимірювання, ранжування даних, графічне відображення результатів для кількісного та якісного аналізу емпіричних даних й валідності отриманих результатів.

Експериментальна база дослідження. Дослідно-експериментальна робота здійснювалася впродовж 2014 – 2017 рр. на базі факультету інформаційних систем, фізики та математики Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, факультету комп'ютерних наук та інформаційних технологій Луцького національного технічного університету. В експериментальній роботі брали участь 37 викладачів та 250 студенти, з яких 130 осіб – в експериментальних групах та 120 осіб – у контрольних групах.

Наукова новизна і теоретична значущість дослідження полягають у тому, що *вперше* теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено педагогічні умови формування соціально-професійної мобільності майбутніх викладачів інформатики (мобілізація ресурсів суб'єктності майбутніх викладачів інформатики, переведення резервного потенціалу соціально-професійної мобільності зі стану потенційного до актуального, створення інноваційно-розвивального освітнього простору у процесі магістерської підготовки майбутніх викладачів інформатики збагачення рефлексивно-оцінного досвіду майбутніх викладачів інформатики); *удосконалено* форми, методи та засоби магістерської підготовки майбутніх викладачів інформатики; *набули подальшого розвитку* наукові уявлення про сутність поняття „соціально-професійна мобільність” стосовно змісту діяльності майбутнього викладача інформатики як інтегрованої якості, що виявляється в єдності ключових і фахових компетентностей; здатностей до автономної професійної діяльності, свідомого і гнучкого керування ресурсами суб'єктності, професійною поведінкою; готовності оперативно засвоювати нові реалії в різноманітних сферах життєдіяльності, спираючись на передові освітні тенденції та кон'юнктуру ринку праці; про структуру, критерії, показники й рівні сформованості соціально-професійної мобільності майбутніх викладачів інформатики.

Практичне значення одержаних результатів визначається тим, що розроблено, апробовано та впроваджено у процес професійної підготовки майбутніх викладачів інформатики спецкурс «Основи соціально-професійної мобільності», технологію організації Школи педагогічної майстерності, методику проведення відеолекторіїв, програму тренінгів розвитку професійного іміджу та персонального брендингу; методичні рекомендації та вказівки для викладачів і студентів щодо формування соціально-професійної мобільності майбутніх викладачів інформатики; пакет діагностичних методик щодо визначення рівня сформованості соціально-професійної мобільності майбутніх викладачів інформатики.

Основні положення та висновки дослідження можуть бути використані у процесі магістерської підготовки майбутніх викладачів інформатики, у системі післядипломної освіти фахівців-інформатиків, а також у самоосвітній діяльності студентів, для підготовки курсових та магістерських робіт, укладання навчально-методичних посібників і

рекомендацій з теорії і практики забезпечення навчально-професійної мобільності студентів у ВНЗ.

Основні результати дослідження **впроваджено** у навчальний процес Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (довідка про впровадження №03-28/02/421 від 14.02.2017 р.), Луцького національного технічного університету (довідка про впровадження №188-19 від 15.02.2017 р.), Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (довідка про впровадження №0504/01-55/25 від 14.02.2017 р.), Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка (довідка про впровадження №302 від 10.02.2017 р.), Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка (довідка про впровадження №1711 від 13.02.2017 р.).

Апробація результатів дослідження. Висновки та результати дослідження було представлено на науково-практичних конференціях різних рівнів: *міжнародних* – «Математика. Інформаційні технології. Освіта.» (Луцьк-Світязь, 2015), «Розвиток сучасної освіти і науки: результати, проблеми, перспективи» (Дрогобич, 2015), «Проблеми математичної освіти» (Черкаси, 2015), «Розвиток інтелектуальних умінь і творчих здібностей учнів та студентів у процесі навчання дисциплін природничо-математичного циклу» (Суми, 2015), «Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень» (Луцьк, 2016), «Актуальні проблеми педагогічної освіти: європейський і національний вимір» (Луцьк, 2016), «Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень» (Луцьк, 2015), «Професійна свобода особистості у вимірах гуманістичної спадщини Антона Макаренка та Івана Зязюна» (Полтава, 2015); *всеукраїнських* – «Педагогічна творчість, майстерність, професіоналізм: проблеми теорії і практики підготовки та перепідготовки освітянських кадрів» (Київ, 2015), «Актуальні проблеми розвитку освіти і науки в умовах глобалізації» (Дніпро, 2016), «Актуальні питання методики навчання як чинника підвищення якості професійної підготовки фахівців у вищій школі» (Харків, 2015), «Психолого-педагогічні засади професійної підготовки майбутніх фахівців на компетентнісній основі» (Переяслав-Хмельницький, 2017).

Публікації. Основні положення та результати дослідження відображено у 22 публікаціях, із них: 7 – у провідних наукових фахових виданнях, 2 – у закордонних наукових журналах, 1 – у інших виданнях, 13 – у матеріалах науково-практичних конференцій.

Структура дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (350 найменувань, із них 32 іноземною мовою), 6 додатків на 53 сторінках, Дисертація містить 13 таблиць, 14 рисунків. Загальний обсяг роботи – 267 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, розкрито ступінь її розробленості; визначено об'єкт, предмет, мету, завдання й схарактеризовано

методи дослідження; конкретизовано наукову новизну, розкрито практичне значення здобутих результатів; наведено відомості про апробацію й упровадження результатів наукової праці, структуру дисертації.

У першому розділі «**Теоретичні засади соціально-професійної мобільності майбутніх викладачів інформатики**» проаналізовано проблему соціально-професійної мобільності майбутніх викладачів інформатики у міждисциплінарному дискурсі та формування досліджуваного психолого-педагогічного феномену у процесі магістерської підготовки в Україні та за кордоном; розкрито сутність та структуру поняття «соціально-професійна мобільність викладача інформатики» та пов'язаного з ним понятійно-категоріального апарату; визначено фактори, що зумовлюють успішне формування соціально-професійної мобільності майбутніх викладачів інформатики в умовах магістратури.

У результаті теоретичного аналізу наукових досліджень з проблеми соціально-професійної мобільності (І. Герасимова, Л. Горюнова, Е. Зеєр, Ю. Клименко, А. Маркова, А. Маслоу, Г. Меденкова, Н. Пряжников, К. Роджерс, Л. Сушенцева, Т. Титаренко, М. Хайдегер та ін.) визначено стійкі значення, які характеризують сутність даного поняття. Серед смислових концептів, за якими детермінується сутність соціально-професійної мобільності майбутнього викладача інформатики, найбільш частотними є такі: динамічна якість особистості, що забезпечує успішність її адаптації до змінних умов професійної діяльності, здатність освоювати інновації в освіті; готовність до неперервного самовдосконалення, сформованість системи ключових та професійних компетенцій, потреба у самореалізації; здатність оперативно і гнучко встановлювати доцільні особистісні, культурні і ділові контакти у професійному співтоваристві.

На підставі узагальнення основних наукових понятійно-категоріальних ознак досліджуваного феномену, *соціально-професійну мобільність майбутнього викладача інформатики трактуємо як динамічне особистісне новоутворення, що інтегрує комплекс ключових і фахових компетентностей; здатностей до автономної професійної діяльності, свідомого і гнучкого керування ресурсами суб'єктності, професійною поведінкою; готовності оперативно засвоювати нові реалії в різноманітних сферах життєдіяльності, спираючись на передові освітні тенденції та кон'юнктуру ринку праці.*

Компонентами соціально-професійної мобільності майбутнього викладача інформатики визначено: *інтелектуальний* (система елементів креативності, здатності особистості до засвоєння інформації, доцільного її використання ефективності пошуку та накопичення потрібної інформації, що забезпечує розвиток особистості та її адаптацію у навколишньому світі); *дисциплінарний* (високий рівень самоконтролю, центрованість на проблемі і досягненні результату, значущі якості особистості, що базуються на активізації внутрішніх стимулів, потреб, бажанні стати кращим); *діяльнісно-поведінковий* (сукупність таких знань, умінь та навичок педагога, що дозволяють оптимізувати та підвищити ефективність його дій щодо освоєння соціально-професійного

середовища та вироблення індивідуального стилю діяльності). Виокремлено рівні сформованості досліджуваної мобільності: *початковий* (виражається у фрагментарній, обмеженій, однобічній реалізації власного потенціалу за провідними напрямками професійної діяльності викладача інформатики); *інтуїтивно-адаптивний* (детермінується цілісною, адекватною системою педагогічних цінностей, але недостатньою її відрефлексованістю у контексті соціально-професійної мобільності); *оптимальний* (характеризується творчим ставленням до педагогічної професії, соціально-професійної мобільності як акмеологічно зумовленої якості викладача інформатики); *еталонний* (передбачає чітке уявлення про особистісно-професійну значимість професії та володіння стійкою потребою у суб'єктному культивуванні цієї якості; забезпечується шляхом самоактуалізації особистісно-професійних цінностей на рівні професійних переконань, ідеалів, принципів).

Аналіз зарубіжних наукових студій стосовно проблеми становлення фахівців, документів ЮНЕСКО, зокрема, даних Інституту статистики (UNESCO Institute for Statistics), даних спільного проекту Організації економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР) та Євростату під назвою «The Indicators of Education Systems (INES)» («Індикатори освітніх систем») засвідчує, що в основу професійної підготовки викладачів інформатики в міжнародному освітньому середовищі покладено ідеї відкритості (здатність освіти до саморозвитку), мобільності (активізація всіх сфер життя суспільства, гнучка адаптація до вимог ринку праці), неперервності (навчання впродовж життя), випереджувального розвитку (орієнтація на майбутнє). Ці ідеї перебувають у постійному розвитку й відображають нову перспективу досягнення цілей професійного навчання конкурентоспроможних фахівців.

Узагальнення результатів аналізу проблеми формування соціально-професійної мобільності майбутніх викладачів інформатики у науковому дискурсі, уможливили процес подальшої дослідно-експериментальної діяльності щодо розробки та впровадження педагогічних умов формування соціально-професійної мобільності майбутніх викладачів інформатики у магістерській підготовці.

У другому розділі - **«Організаційно-методичні основи формування соціально-професійної мобільності майбутніх викладачів інформатики»** - теоретично обґрунтовано педагогічні умови формування соціально-професійної мобільності майбутніх викладачів інформатики в умовах магістратури, визначено структуру, спроектовано структурно-функціональну модель формування означеного психолого-педагогічного феномену та розроблено методичний супровід.

На підставі аналізу психолого-педагогічної літератури з теми дослідження, вивчення компонентного складу соціально-професійної мобільності майбутнього викладача інформатики, власного досвіду їх фахової підготовки виявлено та обґрунтовано таку сукупність педагогічних умов формування соціально-професійної мобільності досліджуваної категорії майбутніх фахівців.

Перша педагогічна умова – *мобілізація ресурсів суб'єктності майбутніх викладачів інформатики, переведення резервного потенціалу соціально-професійної мобільності зі стану потенційного до актуального* – акцентує на важливості умінь та здатностей майбутніх викладачів інформатики наділяти соціально-професійну мобільність суб'єктивними сенсами, готовністю бути суб'єктами особистісної життєдіяльності, що передбачає розвинену самосвідомість особистості, вміння оперативно здійснювати цілепокладання, готовність до системної динамічної інтелектуальної праці; здатність особистості гнучко самозмінюватися, «самобудуватися», досягати професійних акме.

Друга педагогічна умова – *створення інноваційно-розвивального освітнього простору у процесі магістерської підготовки* – зосереджує на організації творчої вільної атмосфери серед професорсько-викладацького складу, що сприяє пошуку креативних інновацій, утвердженню цінностей академічної доброчесності, пріоритетності наукової етики, інтенцій саморозвитку, самовдосконалення, підтримці та розвитку корпоративних традицій, активної життєвої позиції, формуванню творчої взаємодії у системі «викладач – студент».

Третя педагогічна умова – *збагачення рефлексивно-оцінного досвіду майбутніх викладачів інформатики* – пов'язана з процесом самопізнання майбутнього викладача інформатики як професіонала шляхом самоаналізу власних професійних знань і особистих якостей, поведінки та переживань у зв'язку з професійною педагогічною діяльністю, усвідомлення того, як його сприймають та оцінюють інші суб'єкти навчально-виховного процесу.

Комплексну реалізацію сукупності зазначених педагогічних умов здійснювали інтерактивними й інформаційно-комунікаційними технологіями навчання і сприяли формуванню соціально-професійної мобільності майбутніх викладачів інформатики.

З огляду на теоретичний аналіз проблеми та досліджень із питань моделювання соціальних систем на основі відображення сутнісних характеристик і внутрішньої структури соціально-професійної мобільності, власне бачення процесу формування соціально-професійної мобільності майбутніх викладачів інформатики представлено в авторському варіанті структурно-функціональної моделі, яка відображає взаємозв'язок і взаємозалежність таких блоків: *теоретико-цільового* (науково обґрунтовану концепцію професійної підготовки магістрів з інформатики до соціально і професійно мобільної діяльності на підставі парадигмальних, концептуальних ідей і підходів), *організаційно-методичного* (спеціально організований науково-методичний супровід; сукупність компонентів професійної підготовки, які реалізувалися на відповідних процесуальних етапах упровадження педагогічних умов формування соціально-професійної мобільності; оптимальна партнерська взаємодія у системі «викладач-студент») й *контрольно-результативного* (комплекс діагностувальних методик, критеріїв,

рівнів і результату формування соціально-професійної мобільності майбутніх викладачів інформатики) блоків (рис. 1).

Теоретико-цільовий блок передбачає визначення: *мети* (формування соціально-професійної мобільності у майбутніх викладачів інформатики), *завдань, методологічних засад* (системний, аксіологічний, ресурсний, синергетичний, антропологічний, суб'єктно-діяльнісний), *принципів* (системності, нелінійності, акмеологічності, діалогічності, рефлексії).

Організаційно-методичний блок містить педагогічні умови формування соціально-професійної мобільності майбутніх викладачів інформатики, науково-методичний супровід, етапи формування (*початковий, практичний, інтеграційний, системно-узагальнюючий*) компонентів досліджуваного феномену (інтелектуальний, дисциплінарний та діяльнісно-поведінковий). *Початковий етап*, має на меті: сприяння адаптації студентів до умов навчання за магістерськими програмами; формування позитивно-діялісного ставлення до майбутньої професійної діяльності; розвиток інтересу та усвідомлення студентами значущості соціально-професійної мобільності для кар'єрного зростання, досягнення акме. Теоретико-змістовою базою початкового етапу слугує вивчення дисциплін гуманітарно-соціоекономічного циклу та професійно-практичної підготовки, а також впровадження в освітній процес тренінгових технологій (акмеологічних тренінгів, педагогічної іміджеології, самоменеджменту та ін.). *Практичний етап* характеризується свідомою самоорганізацією і саморегуляцією особистісних і професійних змін магістрантів, цілеспрямованістю, розвинутою волею, здатністю до вибору подальшого напрямку соціально-професійної мобільності, у тому числі з

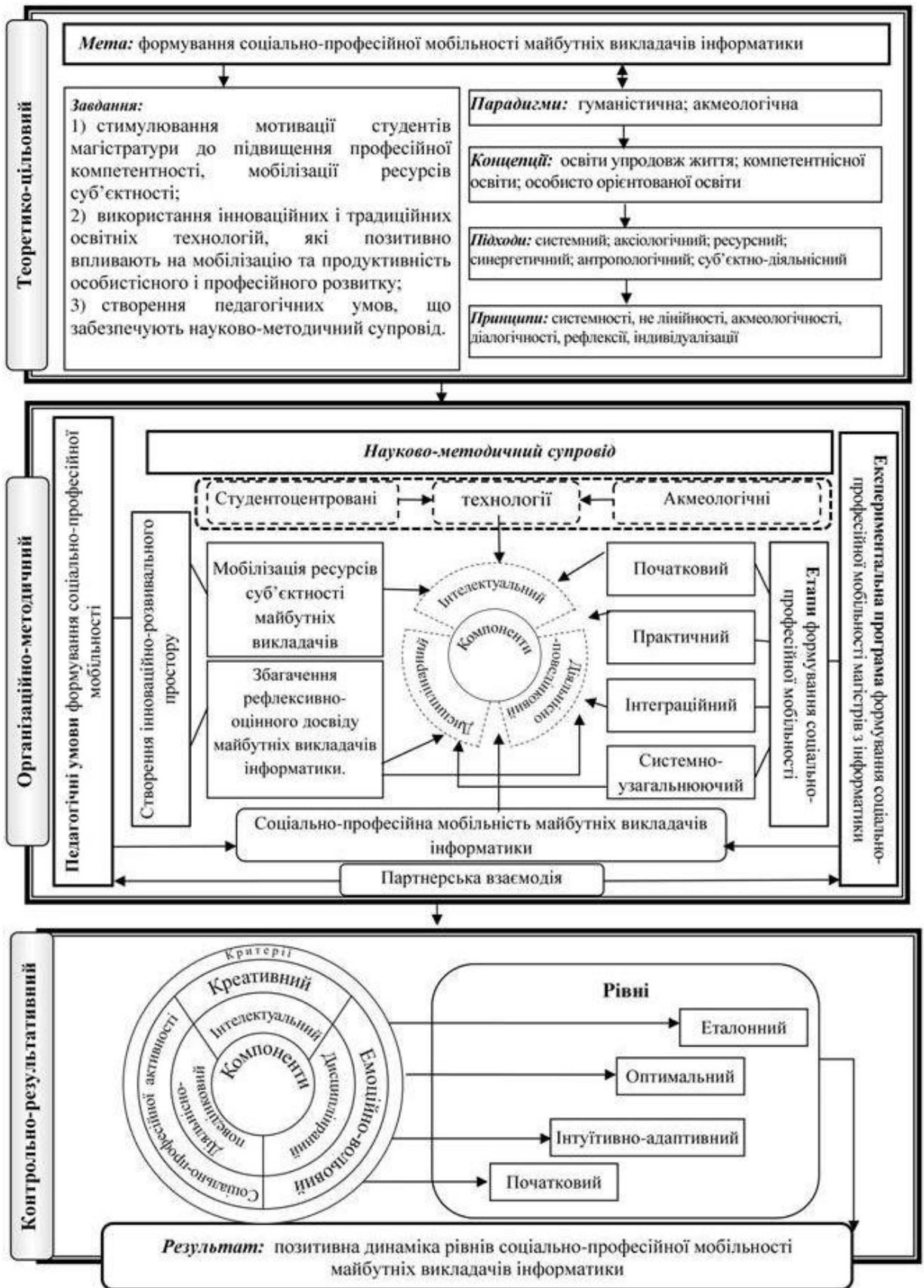

Рис. 1. Структурно-функціональна модель формування соціально-професійної мобільності майбутніх викладачів інформатики.

урахуванням протиріч між внутрішньою мотивацією і зовнішніми вимогами до планування і самокорекції навчально-професійної діяльності, що забезпечується рівнем розвитку фахових та педагогічних здібностей; здатністю гнучко адаптовуватись до зовнішніх умов, плануванням цілей та шляхів професійної самореалізації, встановленням взаєморозвиваючих відносин з оточенням, збагаченням й удосконаленням індивідуальних якостей та професійних здібностей, реалізацією наявних інтелектуальних, творчих та професійних знань, умінь і навичок на практиці.

Метою *інтеграційного* етапу експериментальної програми є формування готовності магістрантів до практичної реалізації потенціалу соціально-професійної мобільності в інтегрованих видах професійної діяльності: науковій, методичній, організаційній, самоосвітній, а також подальше теоретичне та практичне оволодіння складовими цього процесу. Теоретична підготовка здійснюється шляхом актуалізації опорних фахових, загально-педагогічних, методичних знань у вивченні фахових методик, спецкурсів, відеолекторію, занять Школи педагогічної майстерності, виконання завдань асистентської та переддипломної практик.

Системно-узагальнюючий етап є результатом професійно-творчого саморозвитку особистості. У практичній діяльності це виражається в досягненні поставлених магістрантом цілей, продуктивному і мобільному розв'язанні професійних завдань і проблемних ситуацій за допомогою адекватно підбраного комплексу засобів і методів, матеріалізації професійних умінь, знань, здібностей і можливостей студента, професійно-особистісному самоствердженні і самозадоволенні своїм професійним зростанням і творчим потенціалом.

Контрольно-результативний блок містить передбачає контроль за допомогою діагностичного інструментарію, аналіз отриманих результатів та кінцевий результат - особистість студента з еталонним рівнем сформованості кожного компонента досліджуваної мобільності та феномену в цілому.

У третьому розділі **«Організація й результати дослідницько-експериментальної роботи»** наведено організацію та хід педагогічного експерименту; описано перебіг формувального етапу педагогічного експерименту, під час якого перевірялася ефективність запропонованих педагогічних умов; проведено аналіз результатів дослідно-експериментальної роботи.

Експериментальною базою стали Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки (факультет інформаційних систем, фізики та математики), Луцький національний технічний університет (факультет комп'ютерних наук та інформаційних технологій).

У дослідженні, виконаному впродовж трьох років (2013–2017), взяли участь дві експериментальні групи магістрантів спеціальності 8.04030201 «Інформатика» Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки загальною кількістю 64 особи (денна і заочна форма навчання) (ЕГ₁) зі спеціалізаціями: «Програмне забезпечення систем та технології обробки

інформації», «Технологія забезпечення та захисту інформації, вебтехнології та інформаційний аналіз» та дві експериментальні групи магістрантів напряму підготовки 015 «Професійна освіта (Комп'ютерні технології)» Луцького національного технічного університету загальною кількістю 66 осіб (ЕГ₂) (денна і заочна форма навчання).

Педагогічному експерименту передували пілотні дослідження, які здійснювалися протягом 2013–2014 рр. і передбачали анкетне опитування викладачів ВНЗ, магістрантів спеціальності «Інформатика», аспірантів, з метою виявлення їх уявлень про сутність соціально-професійної мобільності викладача вищої школи, специфіку науково-педагогічної діяльності викладача інформатики, особливості професійної підготовки викладача ВНЗ. Усього у пілотному дослідженні взяло участь 285 осіб.

Діагностика рівнів сформованості у майбутніх викладачів інформатики соціально-професійної мобільності здійснювалася відповідно до розроблених критеріїв та показників із використанням діагностувальних методик відповідно за кожним компонентом. *Інтелектуальний компонент* – діагностика навчальних (академічних) здібностей – тестування; методика діагностики стилів мислення (А. Алексєєв, Л. Громова); визначення рівня здатності до педагогічної творчості (аналіз наративів), методика незакінчених речень (авторська розробка); *дисциплінарний компонент* – методика діагностики професійної мотивації (М. Ларіонова); методика Є. Шострома «Опитувальник особистісної орієнтації» (Personal Orientation Inventory); методика дослідження взаємозв'язку педагогічної та наукової діяльності, діяльнісно-поведінковий компонент – тест-питальник КОН (комунікативні та організаційні нахили), опитувальник «копінг-стратегії» (Р.Лазарус).

Отримані на констатувальному етапі дослідження результати засвідчили, що відсоткові показники рівнів соціально-професійної мобільності майбутніх викладачів інформатики є статистично рівними в ЕГ і КГ. Так, початковий рівень готовності виявлено у 28,3% студентів ЕГ та 29,2% студентів КГ. Незначними є і показники оптимального рівня соціально-професійної мобільності (30% та 30,8% студентів експериментальної та контрольної груп відповідно). Еталонного рівня соціально-професійної мобільності у студентів ЕГ та КГ не виявлено. Це дало можливість зробити висновок про те, що реальний стан формування соціально-професійної мобільності майбутніх викладачів інформатики не відповідає сучасним вимогам педагогічної практики та суспільства, а тому потребують кардинальних змін організаційно-методичні та педагогічні умови забезпечення цього процесу.

Реалізація першої педагогічної умови – *мобілізація ресурсів суб'єктності майбутніх викладачів інформатики, переведення резервного потенціалу соціально-професійної мобільності зі стану потенційного до актуального* – відбувалась шляхом впровадження спецкурсу «Основи соціально-професійної мобільності», що дав змогу залучити майбутніх педагогів до специфіки вивчення основ формування досліджуваного поняття як професійно важливої якості та став проміжною ланкою між теоретичним засвоєнням знань з теорії

професійної мобільності та її практичним застосуванням у реальних умовах сучасної вищої школи. Магістранти були залучені до квазіпрофесійної діяльності з використанням інтерактивних і мультимедійних технологій (кейси, Workshop, експертна панельна дискусія, веб-квести, тренінги освітнього лідерства, командної роботи, стресостійкості, гнучкості та ін.). Використання потенціалу новітніх інформаційних технологій (web 2.0, веб 3.0) сприяло формуванню комплексних дослідницьких умінь (умінь текстотворення, ІТ-технологічних, комунікативних, трансферних, конвергентних умінь), академічної грамотності, культури наукового мовлення, риторичної компетентності майбутніх викладачів інформатики.

У процесі опанування курсу забезпечувались умови для стимулювання автономності професійної діяльності майбутніх викладачів інформатики, формування таких якостей фахівця, які дозволяють мобільно керувати ресурсами суб'єктності і професійною поведінкою, - самостійності, відповідальності, активності, ініціативності, креативності та толерантності.

Реалізація *другої педагогічної умови – створення інноваційно-розвивального освітнього простору у процесі магістерської підготовки* – здійснювалася шляхом організації *Школи педагогічної майстерності*, що функціонувала упродовж 2015-2016 рр. на базі Науково-методичного центру світоглядної освіти молоді Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (інтеграційний етап науково-методичного супроводу). Було розроблено експериментальну програму педагогічного супроводу формування соціально-професійної мобільності майбутніх викладачів інформатики, що дозволило сконструювати соціальну реальність та професійні обставини реалізації їх потенціалу соціально-професійної мобільності. Педагогічні лекторії, семінари, форуми, круглі столи, майстер-класи, вебінари організовувались під керівництвом найдосвідченіших викладачів університету у співпраці з методистами Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти.

Інноваційно-розвивальний простір досягався шляхом організації занять своєрідними профілями соціально й професійно мобільного викладача інформатики: *академічний* (практикуми, майстер-класи, використання потенціалу новітніх інформаційних технологій, круглі столи, семінари за участю провідних науковців університету); *особистісний* (тренінги з професійного іміджу та персонального брендингу в освіті, набуття навичок самопрезентації та промоції); *педагогічний* (педагогічні читання з обраної проблеми, проблемні семінари, навчальні тренінги, акмеологічні практикуми, методичні, педагогічні ігри, професійні екскурсії, міжвузівські обміни, школи професійної майстерності молодих викладачів); *соціальний* (тематичний відеолекторій).

Розвитку соціальної активності магістрантів, формуванню їх громадянської позиції, навичок командної роботи, відповідального лідерства сприяло залучення до заходів, організованих спільно з громадською організацією «Молодіжний Центр Волині»; написання проектів покращення

життя місцевих громад; тренінгового навчання за програмою Британської Ради в Україні «Active Citizens»; фестивалю популяризації науки «Науковий пікнік у Східноєвропейському національному університеті імені Лесі Українки», проведеного в рамках польсько-українського проекту «Наукові Пікніки».

Реалізація третьої педагогічної умови – *збагачення рефлексивно-оцінного досвіду майбутніх викладачів інформатики* – забезпечувалась за допомогою стимулювання пошуку магістрантами власного сенсу у педагогічній діяльності (залучення обдарованих студентів до організації та аналізу результатів щорічних професійних конкурсів серед молодих педагогів Волині, що відбуваються на базі обласного інституту післядипломної педагогічної освіти), проектування індивідуальних маршрутів самореалізації у викладацькій діяльності, а також дистанційного навчального курсу «Психологія успішної кар'єри» (середовище Moodle). Теоретичний і практичний модулі курсу включали такі матеріали: *мотиваційний* (інтерактивні блоки, відеоматеріали прикладів, додатковий матеріал); *лекційний* (містить текстовий «файл» з гіперпосиланнями і мультимедійним супроводом); *інтерактивний тест on-line* з обмеженням за часом, для самоперевірки засвоєння теоретичного матеріалу; *практичний* (орієнтований на закріплення отриманих знань і їх використання у виробничій, побутовій і соціальній сферах життєдіяльності особистості).

Різновекторність і системність підходів до формування соціально-професійної мобільності майбутніх викладачів інформатики у межах занять Школи педагогічної майстерності, опанування дистанційного навчального курсу сприяло формуванню цілісної Я-концепції мобільних фахівців-професіоналів, створювала рефлексивно-розвивальне середовище для практикування низки професійних і соціальних ролей: Я-викладач, Я-науковець, Я-особистість, Я-громадянин, Я-волонтер, Я-організатор.

Результати імплементації педагогічних умов свідчать про значні позитивні зрушення у сформованості всіх компонентів соціально-професійної мобільності майбутніх викладачів інформатики, що відобразилося у позитивній динаміці критеріїв за всіма показниками (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка показників рівнів сформованості соціально-професійної мобільності у студентів контрольної та експериментальної груп (% до загальної кількості)

Рівень сформованості соціально-професійної мобільності	Група							
	КГ (120 осіб)				ЕГ (130 осіб)			
	Етап експерименту							
	Констатувальний		Контрольний		Констатувальний		Контрольний	
	К	%	К	%	К	%	К	%
Еталонний	0	0	12	10	0	0	41	31,6
Оптимальний	36	30	47	39,2	40	30,8	71	54,6
Інтуїтивно-адаптивний	50	41,7	41	34,2	52	40	14	10,8
Початковий	34	28,3	20	16,6	38	29,2	4	3

Визначено, що еталонного рівня досліджуваної мобільності досягли лише 31,6% магістрантів ЕГ. Оптимальний рівень засвідчили 39,2% (КГ) та 54,6% (ЕГ) майбутніх викладачів інформатики, інтуїтивно-адаптивний рівень виявлено у 34,2% магістрантів, що були учасниками КГ і 10,8% магістрантів ЕГ. Початковий рівень було зафіксовано у 16,6% тих майбутніх фахівців, котрі були учасниками КГ і у 3% учасників ЕГ. Зазначене свідчить про статистично значуще зростання показників соціально-професійної мобільності у магістрантів експериментальних груп порівняно з контрольними.

Перевірка статистичної гіпотези дослідження здійснювалася за допомогою коефіцієнту кореляції Брауе-Пірсона. Його використання дозволило стверджувати з імовірністю 0,95%, що є істотна позитивна відмінність у рівнях сформованості соціально-професійної мобільності в магістрів експериментальної та контрольної груп.

Отже, у дисертаційній роботі досліджено проблему формування соціально-професійної мобільності майбутніх викладачів інформатики, отримані результати дають підстави вважати ефективними запропоновані педагогічні умови, що сприяють ефективному формуванню зазначеного феномену.

Узагальнення результатів дослідження дозволило констатувати, що мету дисертаційної роботи досягнуто, а вирішені завдання та підтверджена гіпотеза стали підґрунтям для формулювання таких **висновків**:

1. На підставі аналізу наукової літератури з досліджуваної проблематики розкрито теоретичні основи дослідження феномену соціально-професійної мобільності у науковому міждисциплінарному дискурсі (філософські, соціологічні, психологічні, педагогічні аспекти, професійні особливості) з'ясовано зміст і концепти основних понять, що складають понятійно-категорійний апарат дослідження, встановлено їх взаємозв'язок і взаємозалежність: «мобільність», «соціальна мобільність», «педагогічна мобільність», «соціально-професійна мобільність», «професійна самореалізація», «професійно-педагогічна компетентність», «професіоналізм», «потенціал соціально-професійної мобільності», «формування соціально-професійної мобільності майбутніх викладачів інформатики». Внаслідок вивчення та аналізу філософської, акмеологічної та педагогічної літератури зроблено висновок, що сутність поняття «соціально-професійна мобільність» ученими розкривається на основі системного, акмеологічного та компетентнісного підходів. На основі опрацювання психолого-педагогічної літератури уточнено, поглиблено і конкретизовано дефініцію поняття соціально-професійної мобільності майбутнього викладача інформатики як динамічного особистісного новоутворення, що інтегрує комплекс ключових і фахових компетентностей; здатностей до автономної професійної діяльності, свідомого і гнучкого керування ресурсами суб'єктності, професійної поведінкою; готовності оперативного засвоювати нові реалії в різноманітних сферах життєдіяльності, спираючись на передові освітні тенденції та кон'юнктуру ринку праці.

2. Соціально-професійну мобільність майбутнього викладача інформатики визначено як систему особистісних якостей, які уможливають ефективно здійснення викладачем професійної діяльності. Як інтегративне цілісне особистісне новоутворення, соціально-професійна мобільність включає спрямованість на відповідну діяльність (потреби, мотиви, інтереси, ціннісні орієнтації), професійно-операційну підструктуру (наявність спеціальних знань, умінь, навичок), самосвідомість (здатність до самоконтролю, самовдосконалення і саморефлексії), комплекс індивідуально-типологічних особливостей і якостей, що забезпечують високу результативність професійної діяльності.

Обґрунтовано структурні компоненти соціально-професійної мобільності майбутнього викладача інформатики: *інтелектуальний* (система елементів креативності, здатності особистості до засвоєння інформації, доцільного її використання ефективності пошуку та накопичення потрібної інформації, що забезпечує розвиток особистості та її адаптацію у навколишньому світі); *дисциплінарний* (рівень самоконтролю, центрованість на проблемі і досягненні результату, значущі якості особистості, що базуються на активізації внутрішніх стимулів, потреб, бажанні стати кращим); *діяльнісно-поведінковий* (сукупність знань, умінь та навичок педагога, що дозволять оптимізувати та підвищити ефективність його дій щодо освоєння соціально-професійного середовища та вироблення індивідуального стилю діяльності). Висвітлено сутність рівнів сформованості соціально-професійної мобільності (*початковий рівень, інтуїтивно-адаптивний рівень, оптимальний рівень еталонний рівень*) та розкрито їх зміст.

3. Науково обґрунтовано педагогічні умови, що сприяють підвищенню ефективності формування соціально-професійної мобільності майбутніх викладачів інформатики: мобілізація ресурсів суб'єктності майбутніх викладачів інформатики, переведення резервного потенціалу соціально-професійної мобільності зі стану потенційного до актуального; створення інноваційно-розвивального освітнього простору у процесі магістерської підготовки; збагачення рефлексивно-оцінного досвіду майбутніх викладачів інформатики.

4. Розроблено та науково обґрунтовано структурно-функціональну модель формування соціально-професійної мобільності майбутніх викладачів інформатики в процесі магістерської підготовки, яка являє собою єдність таких блоків: *теоретико-цільовий* (науково обґрунтована концепція професійної підготовки магістрів з інформатики до соціально і професійно мобільної діяльності на підставі парадигмальних, концептуальних ідей і підходів), *організаційно-методичний* (спеціально організований науково-методичний супровід; сукупність компонентів професійної підготовки, які реалізувалися на відповідних процесуальних етапах упровадження педагогічних умов формування соціально-професійної мобільності; оптимальна партнерська взаємодія у системі «викладач-студент») й *контрольно-результативний*

(комплекс діагностичних методик, критеріїв, рівнів і результату формування соціально-професійної мобільності майбутніх викладачів інформатики).

5. Експериментально доведено, що реалізація визначених педагогічних умов позитивно вплинула на ефективність формування соціально-професійної мобільності майбутніх викладачів інформатики. Динаміка рівневих характеристик соціально-професійної мобільності свідчить про те, що відбулися позитивні зміни в експериментальній групі, а саме: на 31,6% зросла кількість студентів з еталонним рівнем сформованості досліджуваного феномена; з оптимальним – збільшилася на 23,1%, відповідно, зменшилася кількість студентів з інтуїтивно-адаптивним – на 29,2% та початковим рівнями – на 26,2%. Аналіз результатів дослідно-експериментальної перевірки ефективності педагогічних умов формування соціально-професійної мобільності досліджуваної категорії майбутніх фахівців методами математичної статистики (коефіцієнт кореляції Браує-Пірсона), підтвердив доцільність запроваджених авторських напрацювань. Отже, є всі підстави вважати, що завдання дослідження виконано, а мету – досягнуто.

Проведене дослідження не вичерпує усіх аспектів проблеми підготовки соціально і професійно мобільного фахівця. Подальшого вивчення потребують такі найбільш перспективні напрями, як: удосконалення змісту, форм, методів і технологій формування соціально-професійної мобільності, залучення потенціалу неформальної та інформальної освіти у формуванні професійно мобільних фахівців у галузі інформаційних технологій, розробка навчально-методичного забезпечення з урахуванням особливостей реалізації концептуальних положень педагогіки життєтворчості.

Основний зміст дисертації відображено в таких публікаціях:

Статті у наукових фахових виданнях

1. **Сачук Ю. Є.** Генеза поняття «соціально-професійна мобільність» / Юлія Євгеніївна Сачук. // Неперервна професійна освіта: теорія і практика. Серія: Педагогічні науки : наук.-метод. журн. – № 42-43. – Київ, 2015. – С. 32–38.

2. **Сачук Ю. Є.** Діагностика соціально-професійної мобільності в майбутніх вчителів інформатики / Юлія Євгеніївна Сачук. // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету. Серія: Педагогічні науки. – № 1(302). – Луцьк, 2015. – С. 104–109.

3. **Сачук Ю. Є.** Особливості магістерської підготовки майбутніх викладачів інформатики в умовах ступеневої освіти / Юлія Євгеніївна Сачук. // Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія: Педагогічні науки : зб. наук.праць. – №1 (52). – Миколаїв, 2016. – С. 47–53.

4. **Сачук Ю. Є.** Особливості професійної діяльності сучасного вчителя інформатики та його вплив на соціум / Юлія Євгеніївна Сачук. // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла

Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія : зб. наук.праць. – № 43. – Вінниця, 2015. – С. 294–302.

5. **Сачук Ю. Є.** Підготовка мобільного викладача інформатики в умовах магістратури / Ю. Є. Сачук // Молодь і ринок. – №7 (138). – Дрогобич, 2016. – С.174–178.

6. **Сачук Ю. Є.** Структурно-компонентний аналіз поняття «соціально-професійна мобільність майбутніх учителів інформатики» / Юлія Євгеніївна Сачук. // Педагогіка і психологія професійної освіти. Науково-методичний журнал. – №1-2 – Львів, 2015. – С. 57–67.

7. **Сачук Ю. Є.** Динаміка формування соціально-професійної мобільності майбутніх викладачів інформатики / Ю. Є. Сачук // Молодь і ринок. – №3 (146). – Дрогобич, 2017. – С.171–175.

Статті в зарубіжних виданнях

8. **Сачук Ю. Є.** Моніторинг соціально-професійної мобільності майбутніх учителів інформатики / Юлія Євгеніївна Сачук. // Science and Education a New Dimension: Pedagogy and Psychology, III (28), Issue: 55, 2015. – р. 45 – 49.

9. **Sachuk Yu. Ye.** Approaches to the Formation of Social and Professional Mobility of Future Teachers Informatics / Yuliya Sachuk // The Unity of Science, October, 2016. – р. 55 – 58.

Статті в інших виданнях

10. **Сачук Ю. Є.** Проблема соціально-професійної мобільності сучасного фахівця у контексті реформування системи вищої освіти / Юлія Євгеніївна Сачук. // Педагогічний часопис Волині. – №1 (2). – Луцьк, 2016. – С. 10–15.

Опубліковані праці апробаційного характеру

11. **Сачук Ю. Є.** Визначення показників сформованості соціально-професійної мобільності майбутніх учителів інформатики / Юлія Євгеніївна Сачук // Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції «Математика. Інформаційні технології. Освіта.» (12-14 червня 2015 року). – Луцьк-Світязь, 2015. – С. 102–104.

12. **Сачук Ю. Є.** Дефініція соціально-професійної мобільності у психолого-педагогічному трактуванні / Юлія Євгеніївна Сачук // Матеріали III Міжнародної науково-методичної конференції «Розвиток сучасної освіти і науки: результати, проблеми, перспективи» (26-27 березня 2015 року). – Дрогобич, 2015. – С. 261–263.

13. **Сачук Ю. Є.** Диверсифікація вищої освіти як умова формування соціально-професійної мобільності майбутніх вчителів інформатики / Юлія Євгеніївна Сачук // Матеріали міжнародної науково-методичної конференції «Проблеми математичної освіти» (4-5 червня 2015 року). – Черкаси, 2015. – С. 209–210.

14. **Сачук Ю. Є.** Зміст магістерської підготовки майбутніх викладачів інформатики як ключ до формування соціально-професійної мобільності / Юлія Євгеніївна Сачук // Матеріали II Міжнародної науково-методичної конференції «Розвиток інтелектуальних умінь і творчих здібностей учнів та

студентів у процесі навчання дисциплін природничо-математичного циклу» (3-4 грудня 2015 року). – Суми, 2015. – С. 109–110.

15. **Сачук Ю. Є.** Особистісні якості майбутнього учителя інформатики як запорука формування соціально-професійної мобільності / Юлія Євгеніївна Сачук // Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції «Педагогічна творчість, майстерність, професіоналізм: проблеми теорії і практики підготовки та перепідготовки освітянських кадрів» (25 листопада 2015 року). – Київ, 2015. – С. 142–144.

16. **Сачук Ю. Є.** Педагогічні умови формування соціально-професійної мобільності майбутніх викладачів інформатики у магістерській підготовці / Юлія Євгеніївна Сачук // Матеріали II Всеукраїнської наукової конференції «Актуальні проблеми розвитку освіти і науки в умовах глобалізації» (28-29 жовтня 2016 року). – Дніпро, 2016. – С. 223–225.

17. **Сачук Ю. Є.** Підготовка мобільних фахівців у контексті законодавчих змін / Юлія Євгеніївна Сачук // Матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції аспірантів та студентів «Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень» (17-18 травня 2016 року). – Луцьк, 2016. – С. 333–335.

18. **Сачук Ю. Є.** Принципи формування соціально-професійної мобільності майбутніх викладачів інформатики у процесі магістерської підготовки / Юлія Євгеніївна Сачук // Матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми педагогічної освіти: європейський і національний вимір» (3-5 червня 2016 року). – Луцьк, 2016. – С. 116–120.

19. **Сачук Ю. Є.** Риса соціально-професійної мобільності учителя інформатики як вимога сучасності / Юлія Євгеніївна Сачук // Матеріали IX Міжнародної науково-практичної конференції студентів і аспірантів «Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень» (12-13 травня 2015 року). – Луцьк, 2015. – С. 296–298.

20. **Сачук Ю. Є.** Соціально-професійна мобільність як особлива риса учителя інформатики / Юлія Євгеніївна Сачук // Матеріали XIV Міжнародної науково-практичної конференції «Професійна свобода особистості у вимірах гуманістичної спадщини Антона Макаренка та Івана Зязюна» (13 березня 2015 року). – Полтава, 2015. – С. 122–123.

21. **Сачук Ю. Є., Томашевська І. П.** Методика формування соціально-професійної мобільності у магістерській підготовці / Юлія Євгеніївна Сачук, Ірина Петрівна Томашевська // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Актуальні питання методики навчання як чинника підвищення якості професійної підготовки фахівців у вищій школі» (11 листопада 2015 року). – Харків, 2015. – С. 169–170.

22. **Сачук Ю. Є.** Інноваційна активність як чинник формування соціально-професійної мобільності майбутніх викладачів інформатики / Юлія Євгеніївна Сачук // Матеріали IV Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції «Психолого-педагогічні засади професійної підготовки

майбутніх фахівців на компетентнісній основі» (28 лютого 2017 р.). – Переяслав-Хмельницький, 2017. – С. 40–42.

Методичні рекомендації

23. Сачук Ю. Є. Основи формування соціально-професійної мобільності: метод. рекомендації / Юлія Євгенівна Сачук. – Луцьк : Вежа-Друк, 2017. – 68 с.

АНОТАЦІЇ

Сачук Ю. Є. Формування соціально-професійної мобільності майбутніх викладачів інформатики у процесі магістерської підготовки. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти. – Університет імені Альфреда Нобеля. – Дніпро, 2017.

Дисертаційна праця є теоретико-експериментальним дослідженням проблеми ефективності формування соціально-професійної мобільності майбутніх викладачів інформатики у процесі магістерської підготовки.

У дисертації розкрито суть ключового поняття «соціально-професійна мобільність викладача інформатики» та схарактеризовано педагогічні умови формування досліджуваного психолого-педагогічного феномену.

Теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено педагогічні умови формування соціально-професійної мобільності майбутніх викладачів інформатики у процесі магістерської підготовки: мобілізація ресурсів суб'єктності майбутніх викладачів інформатики, переведення резервного потенціалу соціально-професійної мобільності зі стану потенційного до актуального; створення інноваційно-розвивального освітнього простору у процесі магістерської підготовки; збагачення рефлексивно-оцінного досвіду майбутніх викладачів інформатики. Зазначені педагогічні умови детерміновані особливостями гуманізації сучасної вищої школи, сутністю і змістом професійної підготовки майбутнього викладача інформатики.

Створено, апробовано, упроваджено спецкурс «Основи соціально-професійної мобільності», технологію організації Школи педагогічної майстерності, методику проведення відеолекторіїв, програму тренінгів персонального брендингу та професійного іміджу. Розроблено діагностичний інструментарій щодо визначення рівня сформованості соціально-професійної мобільності майбутніх викладачів інформатики.

Ключові слова: соціально-професійна мобільність, викладач інформатики, магістерська підготовка, педагогічні умови, диверсифікація, інформаційне суспільство.

Сачук Ю. Е. Формирование социально-профессиональной мобильности будущих преподавателей информатики в процессе магистерской подготовки. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 - теория и методика профессионального образования. - Университет имени Альфреда Нобеля. - Днепр, 2017.

Диссертационная работа является теоретико-экспериментальным исследованием проблемы эффективности формирования социально-профессиональной мобильности будущих преподавателей информатики в процессе магистерской подготовки.

В диссертации раскрыта суть ключевого понятия «социально-профессиональная мобильность преподавателя информатики» и охарактеризованы педагогические условия формирования исследуемого психолого-педагогического феномена.

Теоретически обосновано и экспериментально проверено педагогические условия формирования социально-профессиональной мобильности будущих преподавателей информатики в процессе магистерской подготовки: мобилизация ресурсов субъектности будущих преподавателей информатики, перевод резервного потенциала социально-профессиональной мобильности из состояния потенциального к актуальному; создание инновационно-развивающего образовательного пространства в процессе магистерской подготовки; обогащение рефлексивно-оценочного опыта будущих преподавателей информатики. Указанные педагогические условия детерминированы особенностями гуманизации современной высшей школы, сущностью и содержанием профессиональной подготовки будущего преподавателя информатики.

Создано, апробировано, внедрено спецкурс «Основы социально-профессиональной мобильности», технологию организации Школы педагогического мастерства, методику проведения видеолекториев, программу тренингов персонального брендинга и профессионального имиджа. Разработан диагностический инструментарий по определению уровня сформированности социально-профессиональной мобильности будущих преподавателей информатики.

Ключевые слова: социально-профессиональная мобильность, преподаватель информатики, магистерская подготовка, педагогические условия, диверсификация, информационное общество.

Sachuk Yu.Ye. Formation of social and professional mobility of computer science in the magistracy. – The manuscript.

The thesis for the scientific degree of the Candidate of Pedagogical Sciences, speciality 13.00.04. – Theory and Methods of Professional Education. – Alfred Nobel University, Dnipro. – Dnipro, 2017.

The dissertation is a theoretical and experimental research efficiency problems forming social and professional mobility of future science teachers in the master's training.

Dissertation covers the essence of the notion "social and professional mobility science teacher" and determines pedagogical conditions of the studied psychopedagogical phenomenon.

Pedagogical conditions of social and professional mobility of future science teachers in the magistracy are developed and experimentally checked. They provide Resource mobilization subjectivity future teachers of science, transfer of reserve potential social and professional mobility from the state to the actual potential; creating innovation and developing educational space in the master training; enrichment reflective-evaluative experiences for future teachers Informatics. These pedagogical conditions determined humanization features of modern higher education, nature and content of training future teachers of informatics.

It was created, tested, introduced a special course "Fundamentals of social and professional mobility" technology of the School of pedagogical skills, methods of video lectures, training program of personal branding and professional image. It was developed diagnostic tools to determine the level of formation of social and professional mobility of future teachers of science.

Keywords: social and professional mobility, science teacher, master training, pedagogical conditions, diversification, information society.